

- пошук місця тимчасового перебування ВПО та зниження соціальної напруги (моніторинг розселення; будівництво тимчасового/соціального житла; моніторинг соціально-трудова потреб);

- послаблення навантаження на соціальну інфраструктуру (формування резервів; залучення до роботи об'єктів соціальної інфраструктури);

- нівелювання загроз життю і здоров'ю ВПО після зміни місця перебування (реагування на сигнали сповіщення; облаштування сховищ; інформаційно-роз'яснювальна робота).

Ефективним інструментом імплементації потенціалу ВПО у економічне відновлення приймаючої громади є (1) розширення пропозиції праці з числа ВПО на місцевому ринку праці, що вимагає додаткового фінансування заходів із професійної перепідготовки, інколи підготовки, ВПО, а також набуття ними нових знань щодо створення власного бізнесу та ведення підприємницької діяльності; (2) зниження конфліктності ВПО з місцевим населенням і ОМС, що потребує проведення атракцій і тренінгів для ВПО й представників місцевої влади щодо методів і прийомів управління, уникнення і мінімізації негативних наслідків конфліктогенності у соціумі.

Література

1. The World Bank (2022). Forced Displacement. Refugees, Internally Displaced and Host Communities. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/forced-displacement>

2. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>

3. Кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/news/kilkist-vnutrishno-peremishchenykh-osib-v-ukrayini-znovu-zrostaye-dani-mom>.

katevoytsitska@ztu.edu.ua

Войціцька К. М.

асистент кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування
Державний університет «Житомирська політехніка» м. Житомир, Україна

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

Анотація. Дослідження присвячене аналізу сучасного стану економічного розвитку урбанізованих територій. Ідентифіковано проблеми, які характерні для урбанізованих територій, що в свою чергу, дозволило визначити завдання, що стоять перед системою публічного управління, вирішення яких сприятиме економічному розвитку України.

Ключові слова: урбанізовані території, економічний розвиток, російсько-українська війна, проблеми.

Урбанізовані території є основними двигунами економіки як країни загалом, так і окремих регіонів, адже там зосереджені значний обсяг капіталу, людських, фінансових, технологічних, інформаційних, інноваційних та інших видів ресурсів. Проте, в сучасних умовах розвитку урбанізованих територій, а також в умовах інтенсивної урбанізації виникає ряд проблем, пов'язаних із реалізацією публічно-управлінських рішень, впровадження та реалізації ефективної політики в умовах постійних внутрішніх та зовнішніх змін, що обумовлені та / або пов'язані із інтенсивними процесами урбанізації. Це, в свою чергу, перешкоджає забезпеченню економічного розвитку як урбанізованих територій зокрема, так і інших регіонів країни загалом.

Зазначене обумовлює необхідність ідентифікації та оцінки загроз та ризиків урбанізації, а також проблем економічного розвитку урбанізованих територій України. Це питання особ-

ливо гостро постає з позицій необхідності гарантування національної безпеки, в умовах російсько-української війни.

Для будь-якої країни світу не існує стану абсолютної стійкості економічної системи, тому що завжди є чинники (зовнішні або внутрішні), що впливають на її стан. Вважаємо, що проблеми розвитку урбанізованих територій також мають вплив на стан економічної системи країни, зокрема можна виділити як внутрішні, так і зовнішні чинники.

До внутрішніх чинників, що обумовлюють негативний вплив на економічний розвиток урбанізованих територій, належать:

- неефективна публічна політика щодо економічного розвитку урбанізованих територій;
- низький рівень розвитку інфраструктури;
- неконтрольована міграція;
- корупція.

До зовнішніх чинників, що перешкоджають економічному розвитку урбанізованих територій, належать:

- нестабільна політична ситуація, військові конфлікти, війна;
- економічні кризи;
- інфляція;
- девальвація національної валюти.

На нашу думку, економічному розвитку України перешкоджають проблеми, які характеризують урбанізаційні процеси в Україні.

1. Диспропорції розвитку урбанізованих територій, що полягають у значних відхиленнях показників економічного розвитку, забезпеченні інженерною та транспортною інфраструктурою. Сучасні урбанізаційні процеси в Україні свідчать про їх неоднорідність, зокрема для України характерним є наявність диспропорцій у розвитку територій, так як деякі міста є більш економічно розвинутими ніж інші, у них надходить більше інвестицій, на їх долю припадає більша частина ВВП, в них вища середня заробітна плата, вони приваблюють мігрантів, наприклад, в Україні таким містом є Київ.

2. Низький рівень співробітництва між територіями, що перешкоджає спільному просторовому соціально-економічному, екологічному та культурному розвитку територій. Дана проблема є особливо актуальною в умовах сьогодення та потребує вирішення, адже наслідки російської військової агресії зумовлюють необхідність скоординованих дій територій, зокрема в частині відбудови, що допоможе розвивати спільну інфраструктуру, регулювати міграційні процеси, формувати єдиний економічний інвестиційно-привабливий простір.

3. Застарілі підходи щодо містобудівного планування, що призводить до хаотичної забудови, не врахування думки громадян. Довгий час основним містобудівним документом в Україні був генеральний план, який розроблявся без активного залучення громадян та мав вигляд технічного креслення, проте у зв'язку з прийняттям змін до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»[3], в Україні, як і в провідних зарубіжних країнах, будуть створюватися комплексні плани просторового розвитку території територіальної громади, що є одночасно містобудівною документацією та документацією із землеустрою, також запроваджено новий документ, який називається програма комплексного відновлення — для територій, які постраждали в результаті військової агресії. Відповідно згідно законодавства до 2025 року всі територіальні громади повинні розробити плани просторового розвитку. Розробка та запровадження таких планів є невідкладним завданням, вирішення якого має бути здійснено в тому числі системою публічного управління;

4. Незбалансована житлова політика, яка проявляється у проблемах з доступним житлом; значна частина житлового фонду є застарілою. Так, за даними Державної служби статистики [2], кількість ветхих та аварійних житлових будинків станом на 01.12.2021 р. складала 62 852

одиниці загальною площею 4 337 823 м². До того ж, для України на сьогоднішній день характерним є наявність корупції у сфері житлової політики, неефективність державних житлових програм, частину житлового фонду було знищено в результаті військової агресії росії, також значна частина житлового фонду є застарілою, потребує оновлення або відбудови.

5. Невідповідність міської інфраструктури сучасним вимогам. Потенціал розвитку урбанізованої території безпосередньо залежить від рівня розвитку інфраструктури на такій території та її відповідності існуючим потребам та запитам. Зокрема, це транспортна інфраструктура, у тому числі сфера громадського транспорту, дороги, їх якість, а також зв'язок, функціонування енерго-, тепло- інфраструктури, систем водопостачання та водовідведення, житлово-комунального господарства тощо. Саме тому з метою сприяння економічному розвитку урбанізованих територій, особливо актуальним питанням є оновлення міської інфраструктури (комунальної, транспортної, соціальної), яка би відповідала сучасним суспільним запитам, міжнародним вимогам щодо екологічності та енергоефективності;

6. Російсько-українська війна стала перешкодою для економічного розвитку урбанізованих територій зокрема та розвитку країни загалом, а також обумовила підвищення рівня як зовнішньої, так і внутрішньої міграції, рівня безробіття, а також зумовила виникнення проблем розселення та працевлаштування внутрішньо-переміщених осіб та мігрантів, що загалом негативно відобразилося на економічному розвитку країни.

Внаслідок воєнних дій, які відбуваються, Україна зазнала суттєвих втрат, зокрема, загибель військових та цивільного населення, руйнування та / або пошкодження інфраструктури, житла, соціальних об'єктів, культурної спадщини та інше, що безумовно негативно вплинуло на розвитку урбанізованих територій та країни загалом.

Станом на листопад 2022 року, близько 28 % територій України, що були окуповані російською федерацією, за увесь період російсько-української війни, звільнено, проте значна частина території (більше 108,6 тис. кв. км (майже 20 %)) країни залишається окупованою, з них 44 тис. кв. км — Крим та окремі райони Донецької та Луганської областей, 45,5 тис. кв. км — південні частини Донецької та Запорізької областей та лівобережна Херсонщина, 17,2 тис. кв. км — північ Луганської та частина Харківської областей. Також близько 30 % усієї території — заміновано. До найбільших населених пунктів, що було деокуповано, можна віднести: Херсон (Херсонська область); Конотоп, Охтирка, Ромки, Глухів (Сумська область); Ірпінь, Буча (Київська область); Ізюм, Чугуїв (Харківська область) [1; 2; 5].

Отже, проблеми економічного розвитку урбанізованих територій, в умовах війни, такі:

1) у результаті війни деякі території були окуповані, на інших територіях проходять активні бойові дії, також значну частину територій заміновано;

2) зруйноване повністю або частково житло, інфраструктура та об'єкти соціальної сфери, що обумовлює проблему непридатності значної частини територій України для життя;

3) міграційні процеси, зокрема поява великої кількості вимушених переселенців. Значна частина населення виїхала за кордон, або в інші регіони країни, велика кількість людей залишилися без житла. Вимушена міграція негативно відобразилася на економіці країни. За даними Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців [4] близько 60 % осіб, що виїхали за кордон, не планують найближчим часом повертатися в Україну. За кордоном станом на липень 2022 р. залишається приблизно 5,6 млн українців. Загалом, з початку війни, перетнули кордон 5,6 млн українців, лише близько 3,3 млн повернулися;

4) пошкоджена промисловість та постраждалий бізнес, в результаті чого Україна втратила значну частину свого промислового та економічного потенціалу;

5) негативні зміни, які прослідковуються у економічних показниках, зокрема, падіння ВВП, зменшення середньої заробітної плати, підвищення рівня безробіття тощо.

Пріоритетними завданнями, вирішення яких сприятиме економічному розвитку урбанізованих територій, є: подолання диспропорцій у розвитку урбанізованих територій, шляхом розробки ефективної державної політики, стратегій та програм економічного розвитку урбанізованих територій; налагодження взаємодії та розвиток подальшого співробітництва між різними територіями; удосконалення сфери містобудівного планування, шляхом розробки ефективних планів просторого розвитку з активним залученням громадян; розвиток житлової політики, з метою реновації застарілого житлового фонду, побудови житла для потреб суспільства загалом та внутрішньо переміщених осіб зокрема; розвиток міської інфраструктури, орієнтованої на інклюзивність та інноваційність; подолання наслідків війни, а саме: відбудова об'єктів житлової, соціальної та критичної інфраструктури, з урахуванням міжнародних вимог, потреб суспільства на основі принципів сталого розвитку.

Отже, для вирішення проблем розвитку урбанізованих територій необхідно розробити ефективні програми розвитку як на державному, так і на регіональному рівнях, які будуть спрямовані на відбудову територій, інфраструктури та промисловості, що в свою чергу сприятиме створенню комфортного та безпечного середовища, нових робочих місць, зменшенню безробіття та загалом економічному зростанню.

Література

1. Війна-2022: лінія фронту. URL: https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=10n5IOLu0m7G1jSSKxLXgXPznoGjn7MMO&hl=en_US&ll=50.12804918741922%2C34.28616079342457&z=5
2. Державна служба статистики. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>.
3. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI.
4. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. URL: <https://www.unhcr.org/ua/>.
5. Forbes Ukraine. URL: <https://forbes.ua/>.

gavkalova@gmail.com

Gavkalova N.

doctor of economics, professor

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine

shumskaya.an@gmail.com

Shumskaya A.

candidate of economic sciences, associate professor

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine

DIRECTIONS FOR THE DEVELOPMENT OF PUBLIC MANAGEMENT SYSTEM FOR THE IMPLEMENTATION OF EFFECTIVE STATE AND LOCAL POLICY IN UKRAINE ON THE BASIS OF DIGITALIZATION

Summary. *The authors proposed the directions of innovative development of public management, which in conditions of martial law and in digital development of Ukraine will allow to increase the effectiveness of public management and achieve the effectiveness of the implementation of its state and local policies. It is substantiated that for the implementation of innovations related to the digitalization of public management, it is expedient to assess the digital maturity of public servants and governmental bodies as a whole. This will*